

Tekenen in de Tijd 118

24-30 oktober 2021

Vrijdag presenteerde de LudgerKring een glossy met allerhande informatie over deze prediker uit de tweede helft van de achttiende eeuw. Erik Borgman sprak bij deze gelegenheid en stelt dat de rondtrekkende missionaris Ludger een voorbeeld kan zijn voor een kerk die toekomst zoekt.

In dominicaanse kring noemen wij het *itinerantie*. In de tijd van de verkondigers Willibrord (ong. 658-739) en Ludger (742-809), aan wie wij het te danken hebben dat het evangelie in onze streken werd verkondigd, werd het *peregrinatie* genoemd. Het gaat om leven zonder vaste woon- of verblijfplaats omwille van het evangelie, in navolging van de Mensenzoon die geen plaats had om het hoofd neer te leggen (Matteüs 8,20; Lucas 9,58). Het gaat niet om 'wonen overal, nergens thuis', zoals een oud lied van Huub Oosterhuis het formuleert, maar het gaat om, zoals hij later zou dichten, 'niet wonen meer', op zoek naar en bouwend aan 'de stad met fundamenten waarvan God de ontwerper en bouwer is' (Hebreeën 11,10).

Dit weekend ervoer ik daar in bescheiden mate iets van. Ik trad op zaterdag op het zogenoemde 'inspiratiefestival' op Terschelling op, nadat ik vrijdag had gesproken op een symposium dat gewijd was aan Ludger. Ik had gewoon een huis om naar terug te keren, maar ik voelde met name onderweg naar het Ludger College in Doetinchem iets van de ontoegankelijkheid die de wereld kan uitstralen. Iedereen lijkt er de weg te weten, behalve jijzelf. En omdat iedereen er de weg weet, kan niemand zich goed voorstellen dat jij die niet zou kennen. Misschien verbeeld ik het mij, maar ik heb het gevoel dat dit door alle elektronische hulpmiddelen om ons de weg te wijzen erger is geworden. Omdat ieder op Google Maps kan kijken, lijken er minder inspanningen te worden gedaan het landschap zelf overzichtelijk en de weg inzichtelijk te maken. Daar komt bij dat 9292ov.nl en Google je altijd de weg wijzen die mathematisch de meest efficiënte is. Soms is die in het landschap helemaal niet logisch en vind je jezelf terug op een zwerftocht dwars door een stille woonwijk. Je voelt je verdwaald, totdat je ineens toch pal voor het pand staat waarnaar je op weg was.

Ik voelde mij vrijdag een vreemdeling in een vreemde omgeving. Dat bracht mij in de juiste stemming, want de bedoeling was dat ik zou spreken over de situatie van Ludger als spiegel voor de onze. Deze spiegel bestaat volgens mij vooral in de missiesituatie waarin Ludger zich bevond. In het grensgebied van Duitsland en Nederland waar hij rondtrok, was er in die tijd geen kerk. Hij moest deze al rondtrekkend en predikend, kerken en kloosters stichtend opbouwen. Als we nu eens op deze manier naar de Nederlandse situatie zouden kunnen kijken en erover zouden spreken in termen van 'nog niet' – nog geen adequate kerkvorm – in plaats van in termen van 'niet meer': geen volkskerk meer die het hart vormt van een katholieke zuil of zelf een christelijke natie. Dit laatste kan gemakkelijk tot de suggestie leiden dat het evangelie hedendaagse mensen niets meer zegt en je hen alleen kunt vasthouden of eventueel terugwinnen door iets te bieden wat ze wel aanspreekt.

De LudgerKring is een gezelschap dat allerlei manieren de bekendheid van Ludger wil vergroten. Dat heeft zin, want iedereen heeft weleens van Willibrord of Bonifatius (675-754) gehoord, maar Ludger is in hoge mate onbekend. Terwijl hij niet alleen in Oost-Gelderland en Noordrijn-Westfalen het evangelie verkondigde, maar hij bovendien in de strijd die er ook toen was over de beste manier om het christendom

te presenteren, een belangwekkende positie innam. Er was de visie van Karel de Grote (747/8-814), die het christelijk geloof beschouwde als de ideologie van het Frankische rijk en de door hem overwonnen volkeren dwong christen te worden. Er was de visie van Alcuin (735-804), de belangrijkste theoloog in de omgeving van Karel de Grote bij wie Ludger een tijdje studeerde. Alcuin was ervan overtuigd dat de verkondiging van het evangelie en de opbouw van de kerk voordeel hadden van een wereldlijke beschermheer. Er was de visie van Bonifatius die meende dat het christendom alleen werkelijk voet aan de grond kreeg als alle in zijn ogen heidense gebruiken werden uitgeroeid. En daartussen stond Ludger die probeerde een geloof te preken dat in staat was mensen aan te spreken. Hij poogde enerzijds aan te sluiten bij hun culturele gebruiken en gevoeligheden en anderzijds te laten zien dat het christendom iets te bieden had dat hen in staat stelde een beter leven te leiden.

Daarbij vind ik het met name interessant dat hij niet alleen kerken bouwde, maar ook kloosters stichtte. Anders dan bijvoorbeeld Martinus van Tour werd hij zelf geen monnik, maar als het mogelijk was, leefde hij als een kloosterling en hij droeg het kloosterleven een warm hart toe. Klaarblijkelijk zag hij in dat als de kerk betekenis wilde hebben, er mensen moeten zijn die zich eraan toewijden om op de plaats waar te midden van alle weerbarstigheid gewoond en geleefd wordt, God te vinden en Jezus te volgen. Niet om iedereen tot kloosterlingen te maken, maar om concreet zichtbaar te laten worden dat in Gods ogen ook deze plaats de moeite waard is, evenals degenen die hier hun bestaan proberen vorm te geven.

Daarom is het zo'n verkeerd signaal dat de kerk zich op dit moment op zoveel plaatsen lijkt terug te trekken. Met name in Oost-Nederland, het gebied waar Ludger vanouds rondtrok, vindt een regelrechte kerkelijke kaalslag plaats. Suggesteren dat dit de eigen schuld is van de mensen die immers niet meer in de kerk komen, zoals vanuit de leiding van het aartsbisdom soms gebeurt, is vreemd aan het evangelie. Het is de taak van de kerk om mensen hoe dan ook te blijven uitnodigen om te luisteren naar en te leven met het evangelie. In de overtuiging dat zij waardevol zijn en hun leven betekenis heeft.

Ik denk dat Ludger ons kan helpen beter te ontdekken wat het betekent een missionaire kerk te zijn. Dat is waar wij ons ook in het Huis van Dominicus uiteindelijk op richten: een veelheid van activiteiten met uiteindelijk één doel, namelijk laten zien dat een gelovig leven een goed en betekenisvol leven is en dat het zin heeft de weg te volgen die het evangelie ons voorhoudt. In onze eigen situatie en de daarmee gegeven omstandigheden, maar vanuit de belofte dat God bezig is alle dingen nieuw te maken.

In deze zin is het jammer dat er geen Ludgerusparochie meer is in Utrecht. Die was er gedurende twee perioden wel. Van 1924 tot 1977 stond er een Ludgeruskerk in – in goed Utrechts: op – Zuilen. En er is een korte tijd opnieuw een Ludgerusparochie geweest, een fusie van zes parochies waar de Dominicusparochie ook deel van uitmaakte. Maar geboortig in Zuilen – tot 1954 een zelfstandige plaats – blijft Ludger hoe dan ook met Utrecht verbonden. Wie meer wil weten over Ludger en de initiatieven om het erfgoed levend te houden dat op hem teruggaat, kan kijken op de website van de LudgerKring: <https://www.ludgerkring.nl/>. Daar kan ook de gevarieerde en informatieve glossy besteld worden die de Kring heeft laten maken en die in Doetinchem werd gepresenteerd. De LudgerKring heeft ook een nieuwsbrief voor wie verder op de hoogte wil blijven.

Erik Borgman, lekendominicaan

voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus